

Докус А.О.

*кандидат географічних наук,
науковий співробітник відділу інтеграції науки, освіти та бізнесу,
Державна установа «Інститут ринку
і економіко-екологічних досліджень НАН України»*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-602-0-26>

СТАРТАП-ІНДУСТРІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ТРЕНДІВ ТА СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Стартапи виступають стратегічним інструментом інтенсифікації інноваційної діяльності, забезпечуючи синергію в системі «освіта-наука-виробництво». Попри наявні бар'єри, механізми взаємодії між освітніми, науковими та бізнес-структурами в межах стартап-екосистеми України мають значний потенціал для комерціалізації знань та технологічного оновлення економіки. Водночас динамічний розвиток національного інноваційного середовища неможливий без врахування загальносвітового контексту.

У сучасних умовах глобальної конкуренції оцінка ефективності та визначення стратегічних пріоритетів вітчизняної стартап-індустрії дедалі більше ґрунтуються на використанні міжнародно визнаних аналітичних інструментів та стандартів. Саме зіставлення національних показників із глобальними трендами дозволяє об'єктивно оцінити місце України в світовій системі координат та адаптувати кращий світовий досвід до вітчизняних реалій.

До одного з найбільш авторитетних аналітичних інструментів відноситься Global Startup Ecosystem Report 2025 (GSER 2025), підготовлений міжнародною дослідницькою організацією Startup Genome. Звіт використовується урядами, інвесторами, науковими установами та регіональними адміністраціями як базовий інституційний орієнтир для формування інноваційної політики та стратегій розвитку стартап-середовища.

Аналітична цінність GSER 2025 визначається його масштабом та глибиною методології. Дослідження охоплює понад 300 стартап-екосистем у більш ніж 50 країнах світу та базується на аналізі мільйонів інноваційних компаній, ЗВО, венчурних фондів і корпоративних структур [1]. Методологічна база звіту ґрунтується на кількісних показниках, до яких належать: обсяг венчурного фінансування, кількість «єдинорогів», динаміка екосистемної вартості та рівні глобальної інтегрованості.

Попри зниження глобальної вартості інноваційних екосистем на 31%, середньорічний темп зростання з 2019 р. залишається на рівні 11%, що у чотири рази вище за темпи зростання світової економіки. Це свідчить не про деградацію, а про структурне очищення ринку та перехід до більш стійкої моделі розвитку. Домінуючим драйвером 2025 р. став штучний інтелект: 40% світового венчурного капіталу спрямовується в AI-сектор, а фінансування AI & Big Data зросло на 33% протягом року [1].

Незважаючи на виклики, українська стартап-екосистема демонструє виняткову резильєнтність. За даними GSER 2025, Україна посіла 42-ге місце в категорії Emerging Ecosystems (екосистеми, що формуються) із найвищим темпом зростання серед країн групи 41–50 – 26,22% [1]. Повномасштабне вторгнення парадоксально прискорило певні процеси: з'явилися стартапи, що відповідають нагальним національним потребам (Drill, Anima), а компанії такі як Reface переорієнтували ресурси на інформаційну боротьбу. Виник новий сектор DefenceTech, представлений Swarmer, Bavovna.AI та Osavul, де час виходу на ринок скоротився до 3–6 місяців.

Аналіз міжнародного досвіду виявив три моделі регуляторної підтримки стартапів, що є релевантними для України. Естонська модель цифрової бюрократії (реєстрація за 1 день через e-Residency, нульовий податок на нерозподілений прибуток) забезпечує мінімальні транзакційні витрати для заснування. Французька модель La French Tech (статус JEI – звільнення від соціальних внесків на 8 років, 30% R&D Tax Credit) стимулює саме науково-місткі стартапи. Американська модель

Delaware C-Corp (про-інвесторське корпоративне право, QSBS-пільги – звільнення від податку на перші \$10 млн від продажу акцій) оптимізована під залучення венчурного капіталу.

Порівняльний аналіз засвідчує, що ключовим дефіцитом українського регуляторного середовища є відсутність законодавчо закріпленого визначення стартапу з відповідними преференціями, складність валютного контролю при залученні іноземних інвестицій, тривалість і вартість патентування (12–24 місяці, 15–50 тис. грн); обмежений доступ режиму Дія.Сіті для non-IT компаній у секторах BioTech та CleanTech.

Для інтегральної оцінки конкурентоспроможності української стартап-екосистеми та порівняння її з провідними світовими хабами автором було запропоновано Індекс сприятливості для стартапів. Цей індекс дозволяє кількісно оцінити привабливість юрисдикцій на основі ключових регуляторних, фіскальних та інфраструктурних параметрів.

Для оцінки використовується метод побудови середньозваженого індексу. Методологія, використана для розробки Індeksu сприятливості для стартапів, є адитивною (накопичувальною) і забезпечує кількісну оцінку привабливості юрисдикцій для ведення стартап-бізнесу.

Оцінка проводиться за шістьма ключовими критеріями, які охоплюють найбільш критичні аспекти стартап-екосистеми: реєстрація, податки, пільги для стартапів, залучення капіталу, інтелектуальна власність, трудове законодавство.

Кожен із шести критеріїв оцінюється за 10-бальною шкалою (від 0 до 10, де 10 – найсприятливіший показник). Усім 6 критеріям надано однакову вагу, що становить $1/6$ ($\approx 16,67\%$) від загального індексу.

Фінальне значення Індeksu для кожної юрисдикції (табл. 1) розраховується як середньоарифметичне значення оцінок за всіма критеріями

$$I = \sum_{i=1}^n w_i \cdot c_i \quad (1)$$

де I – Інтегральний Індекс сприятливості для стартапів;
 w_i – ваговий коефіцієнт i -го критерію (сума всіх ваг $\sum w_i = 100\%$ або 1);

c_i – бальна оцінка i -го критерію (0–10 балів);
 n – кількість обраних параметрів оцінки.

Таблиця 1

**Інтегральний Індекс сприятливості для стартапів
(порівняння України, ЄС та США)**

№ з/п	Критерій	Вага	Україна	Естонія	Франція	УК	США
1.	Простота реєстрації та ведення бізнесу	15 %	8	10	9	8	10
2.	Податковий режим	20 %	7	9	7	7	9
3.	Доступ до венчурного капіталу	20 %	4	6	10	4	6
4.	Рівень захисту інтелектуальної власності	15 %	5	8	9	5	8
5.	Гнучкість трудового законодавства	15 %	6	9	8	6	9
6.	Регуляторна простота та адміністрування	15 %	6	9	8	6	9
Σ	Разом (Інтегральний показник)	100 %	6	8,5	8,5	6	8,5

Отримані результати свідчать, що Україна набирає 6,0 балів, поступаючись провідним юрисдикціям (8,5 бали) насамперед за критерієм доступу до венчурного капіталу (4 бали з 10). Це підтверджує системну проблему фінансової фрагментації екосистеми.

Таким чином, стартап-індустрія України демонструє значний потенціал зростання, що підтверджується глобальними рейтинговими показниками та інноваційною активністю навіть в умовах воєнного часу. Проте реалізація цього потенціалу потребує системної гармонізації регуляторного середовища з

міжнародними стандартами, розвитку венчурної інфраструктури та цілеспрямованої підтримки університетських стартапів як ключового каналу комерціалізації наукових знань.

Література:

1. Startup Genome. Global Startup Ecosystem Report 2025 (GSER 2025). San Francisco : Startup Genome LLC. 2025. URL: <https://startupgenome.com/reports/gser2025> (дата звернення: 10.03.2026).